

Tomislav Brajnović

Tomislav Brajnović (1965) je hrvaški konceptualni umetnik in profesor na reški akademiji uporabnih umetnosti.

V svojem več kot tridesetletnem opusu se ukvarja z večnimi temami ideologije, religije, obstoja in smisla človeštva, umetnosti, vloge umetnika v družbi. Pri tem posega po različnih medijih: prostorski instalaciji, videu, grafiki, zvoku, sliki, kipu, performansu, hepeningu, objektu, fotografiji, objavi na Facebooku ...

Umetnik je s kustosinjo razstave v stalne zbirke (zgodovinske, umetnostnozgodovinske, arheološko in etnološko) ter kapelo in dnevno sobo Loškega muzeja v dialog z različnimi vsebinami (od šolstva do grajenja kulta osebnosti) umestil 16 del, nastalih med letoma 1988 in 2022.

UMETNIK ŽIVI MUZEJ

Loški muzej Škofja Loka 28. 9. 2022 - 31. 8. 2023 Kustosinja: Sasa Nabergerj

Tomislav Brajnović se je rodil v Zagrebu v umetniški družini, umetniki so njegov dedek (znameniti hrvaški naivec Željko Hegedušić), oče (Marčelo Brajnović), mama (Zvezdana Hegedušić Brajnović) ter tudi obe sestri in brat. Po nomadskem življenju v 70-ih in 80-ih z več selitvami po Italiji in Franciji so se ustalili na koncu poti na vrhu griča Golo Brdo, prej neposeljenem starodavnem grobišču (Gomila) nad Rovinjskim Selom v hrvaški Istri, od koder izhaja oče. Tam so sami zgradili kombinacijo ateljejev in bivanjskih prostorov, kasneje tudi krstilnico in šolo. Ambiciozen kompleks po očetovih načrtih je sicer ostal nedokončan, toda Golo Brdo je v resnici celostna umetnina, ki povezuje arhitekturo, umetniške prakse in vsakdanje življenje kreativne družine.

Na umetnika je še posebej vplival oče Marčelo Brajnović, na začetku svoje poti osrednja figura hrvaškega nadrealizma. Bil je enako suveren v mnogih medijih, od skulpture, risbe, teksta, asemblaža, kolaža, performansa do prostorskih intervencij, in izjemen slikar velikih kompozicij. Zgodaj je razvil celovito umetniško paradigmo, ki jo je močno oblikovalo to, da je za razliko od večine svojih umetniških sočasnikov verjel v krščanskega Boga (ne pa tudi v institucijo krščanstva), ki ga je postavil v središče svojega delovanja. Duhovno vrednost je postavljal pred materialno, etiko pred estetiko. Tako je najprej zavzel pozicijo angažiranega umetnika – učitelja in nameraval zgraditi Center slikarstva neba in zemlje, da bi poučeval svoje učence. Istočasno je prvo zgradbo na Golem Brdu performativno odprl tako, da se je oblečen v kraljev plašč s krono in kraljevimi insignijami razglasil za kralja. V začetku 90-ih je Center preimenoval v Veleposlaništvo Kraljestva Božjega na Golem Brdu, zavzel pozicijo preroka, za svoje glavno umetniško orodje pa razvil svojevrsten format performansa z dramskimi elementi, ki ga je poimenoval performativna dramatizacija. V nastopih/performansih je rad uporabljal predmete in simbole. Razvil je tudi svojo tipologijo pisave in jo uporabljal na plakatih, ki jih je lepil na javnih mestih okoliških vasi. Nanje je s sitotiskom tiskal sporočila, namenjena najširšemu občestvu, njegova publika so bili vsi.

Tomislav je začel razstavljalati že v 80-ih, konec 90-ih je diplomiral iz kiparstva na zagrebški akademiji umetnosti, 2003 pa magistriral na uglednem londonskem St. Martins Collegeu. Nato se je vrnil v Istro in se angažiral kot vsestranski kulturni delavec in aktivni umetnik. Povezal se je z lokalnimi umetniškimi skupnostmi in kolektivi ter v svojem ateljeju na Golem Brdu med letoma 2007 in 2020 pripravil serijo enodnevnih razstav izjemnih sodobnih umetnikov, kot so Irwini, Igor Eškinja, Luiza Margan, Goran Petercol, Mladen Stilinović in Vlado Martek. Od sredine 90-ih razstavlja na pomembnih razstavah in razstaviščih sodobne umetnosti po Evropi, sodeluje na uglednih rezidencah za umetnike in v več umetniških kolektivih (Delta, umetniško-oblikovalska skupnost v zapuščenih prostorih reške ladjedelnice).

Pri načinih umetniškega izražanja je bližje konceptualni umetnosti, ki je v 60-ih in 70-ih v ospredje prav tako postavila idejo (in ne formo) kot najčistejši izraz umetnikovega ustvarjanja in bila posebno močna v hrvaškem kulturnem okolju. Tako da so »velikani sodobne umetnosti« kot Mladen Stilinović, Vlado Martek, Ulay idr. na Tomislava vplivali najprej kot že del kurikula akademije, kasneje pa kot umetniški kolegi, nekateri tudi prijatelji.

Sam sebe ne vidi kot preroka, bolj ga zanima filozofija in postavlja umetnika ob bok filozofov. Njegova dela ne nastavljajo le ogledala družbi, pač pa pogosto ponudijo tudi možne alternative, drugačne načine razmišljanja. Umetnik znane pojme, ideologije, fenomene pogosto olupi človekovih interpretacij oz. naloženih družbenih pomenov ali pa skrita nasprotja še poudari in jih pokaže v drugi luči. Še posebej pogosto krščanstvo, najvplivnejšo institucijo in duhovno dediščino našega časa, pa tudi družbene sisteme kot na primer šolstvo ali politiko.

To stori na več načinov, včasih zgolj z drobno subverzijo, majhno spremembo pomena, materiala, drobnim posegom. Recimo z dodatkom ene črke v delu *In Gold We Trust* (št. 2)

beremo znane anglosaške reke v povsem drugem pomenu. Včasih, recimo v delu *Mozart* (št. 7), gre za zahtevnejšo produkcijo, kjer je s profesionalno ekipo posnel video na podlagi najdene šolske beležke in ju skupaj sestavil v »uprizoritev« v dora ideologije v šolski sistem.

Tomislav je v svojih umetniških postopkih bolj racionalen, manj dramatičen kot oče, posega po tekstih in v ospredje postavlja koncept, ne pa simbolni objekt. V tradiciji konceptualizma se ne omejuje z medijem (sliko, kipom). Medij je podrejen vsebini, vsakič uporabi tistega, ki najbolj poudari določeno idejo. Prav tako skladno s svojo ideološko podstatjo nove (po njegovem nepotrebne) predmete producira le izjemoma, pa še to gre večinoma za video- ali fotodokumentacijo projektov.

Ima izjemno zbirko starih posod, tkanin, umetniških del, knjig, kot neke vrste kreativni arhiv, iz katerega pogosto črpa in ga ves čas dopolnjuje. Predmete uporablja kot elemente svojih umetniških del, včasih jih kot readymade zgolj opremi s tekstom v stilu Duschampovega pisoarja, večinoma pa vanje intervenira in/ ali jih združuje v nove celote. Za umetnika je bistvena duhovna vrednost predmetov, ne pa umetniška ali zgodovinska, zato tudi tako vehementno posega vanje. Npr. s sitotiskom je natisnil tekst na originalno jedkanico iz 19. stoletja in jo skupaj z avdiodelom združil v delo *Umetnik je vojak v zrelem žitu* (št. 15). Predmeti so zanj zgolj rekviziti za predajo umetnikovih idej, kot objekti sami nimajo lastne vrednosti.

Umetniški artefakt zanj ni cilj, ampak način izražanja določenih vsebin, strategija in forma. Tudi zato je del svojih projektov že od 90-ih zasnoval v javnem prostoru, s publiko kot integralnim delom. S pojavom družbenih omrežij je predvsem v Facebooku našel idealen medij za tisti del svoje prakse, v kateri pogosto učinkovito spaja vizualni (fotografija ali video, ki je praviloma dokument dogodka) in tekstovni del. Predvsem pa omogoča nagovarjanje mnogo številčnejše publike, skozi komentarje pa tudi bolj direktno, hitro, spontano komunikacijo.

Ob tem ni nehal razstavljeni v muzejih in galerijah, saj jih skupaj s Facebookom, podkasti, pojavljanjem v medijih razume kot dopolnjujoče se platforme, različne komunikacijske kanale posredovanja svojih idej različnim publikam.

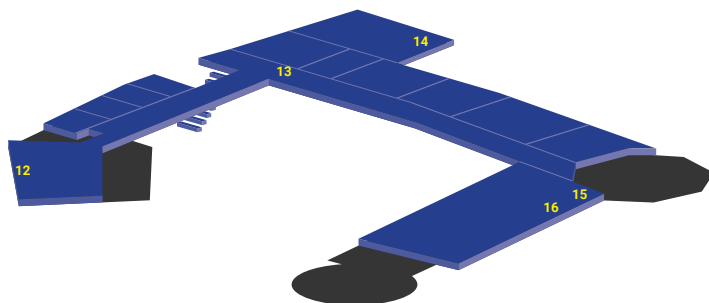
Brajnović z umetniškimi postopki in sredstvi deluje podobno kot sodobni družboslovni znanstveniki, ki skušajo na novo zgodoviniti, z novimi dognanji spremeniti uveljavljene interpretacije, družbene paradigme, morale, načine obnašanja in razmišljanja. Le da stopi še korak dlje oziroma višje. Umetnik je prepričan, da se z obstoječimi modeli ne da več premisliti sveta na novo, pač pa je za to potrebna radikalna sprememba zavesti. Zaveda se, da zna s svojim svetovnonazorskim stališčem v umetniških krogih izpasti konzervativno, ozkogledno, predvsem zato, ker je vera v boga oz. ideja boga na področju znanosti in morda še bolj sodobne umetnosti razumljena nazadnjaško. Zahteva makropogled, ki ne izključuje možnosti obstoja boga, torej na nek način ponovno združenje dveh svetov (vernih in nevernih, neločljivo razdeljenih po francoski revoluciji), in postavlja tezo, da je treba gledati cel svet kot celoto in da ga ni možno misliti znotraj ozkih ideoloških okvirjev.

Sploh v časih, ko razvoj tehnologije prehiteva razmislek o njegovi smiselni rabi za človeštvo, kaže, da drvimo vedno hitreje proti napačnemu cilju, tehnološkemu in ne človeškemu svetu. Od leta 2016 se Brajnović zato v več delih ukvarja in napoveduje velik reset človeštva, Armageddon.

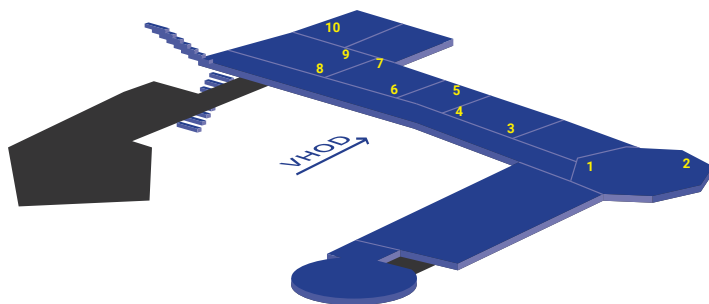
Brajr

noviċ

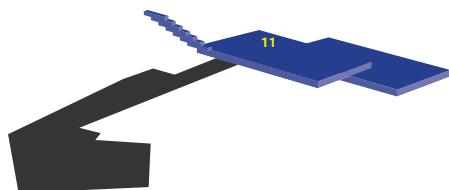
PRVO NADSTROPJE

PRITLIČJE

KLET

12 Pohlep, hitrost, ogenj, zgodovina,
2009

13 Slikarstvo ni umetnost, 2011

14 Armageddon, 2019

15 L'artiste est un soldat dans les blés
mûrs, 2015

Umetnik je vojak v zrelem žitu

16 Kožarevo zlato*, 1998

1 Zlato tele, 2016

2 In Gold We Trust, 2004
Zaupamo v zlato

3 Kraljevska poroka, 2022

4 V raju je prostora za vse, 2007

5 Zastava, 2016

6 Levica in desnica, 2019

7 Mozart, 2016

8 Vse mize so polne ..., 2018

9 Zgodovina umetnosti / Knjiga
življenja, 2015

10 Večerja z umetnikom , 2010–

11 Ego Trip Noorderlicht, 2009

1 Zlato tele, 2016

KAPELA
PRITLIČJE

Ko se je Mojzes vrnil z gore Sinaj z desetimi božjimi zapovedmi, vklesanimi v kamnite plošče, je našel Izraelce, ki malikujejo tele, ki so ga vlili iz zlata. Zlato tele je jezen razbil. Druga božja zapoved namreč pravi: »Ne delaj si moje rezane podobe.«

Brajnović s to zgodbo iz Stare zaveze potrjuje svojo tezo, da je krščanstvo v svojem bistvu ideja, zato so vse ilustracije duhovnega prostora odveč, celo v nasprotju z božjo besedo.

Instalacijo sestavlja 27 originalnih reprodukcij umetnin, kipov svetnikov, slik biblijskih zgodb, iz starih umetniških knjig. Na podobe, vrhunce evropske likovne umetnosti, je s sitotiskom odtisnil napis zlato tele.

2 In Gold We Trust, 2004 Zaupamo v zlato

KAPELA
PRITLIČJE

Delo je nastalo v času umetnikovega študija v Angliji, kjer je zbral večje število rekov, ki vsebujejo besedo BOG/GOD, najpogosteje v povezavi s kraljem, kraljico, narodom. Besedi je z dodatno črko L spremenil pomen; pojem boga se spremeni v pojem GOLD (zlato) in s tem tudi pomen znanih anglosaških rekov. Zlato, ne bog, je bilo namreč tisto pravo vodilo osvajalne politike britanskega imperija.

3 Kraljevska poroka, 2022

GRADOVI
PRITLIČJE

Steklenica vina Reset, opremljena z etiketo z afriško skulpturo iz Britanskega muzeja, je postavljena ob jubilejno čašo kraljeve poroke Charlesa in Lady Di.

Reset je posebna serija naravnega vina, ki ga Brajnović zadnja leta prideluje v butičnih količinah na Golem Brdu. Za serijo je oblikoval različne tematske etikete.

Delo je referenca na kolonializem, ki ga je najveličastneje udejanjala in simbolizirala ravno kraljeva družina. Britanski muzej je zadnja leta pod močnim pritiskom držav, ki zahtevajo vračilo dragocene kulturne dediščine, ki so jo odnesli bivši kolonialisti, vojaki in ostali pustolovci. Podobno kot vsi najznamenitejši muzeji, katerih glavnino zbirk tvori plen iz kolonialnih časov.

4 V raju je prostora za vse, 2007

GRADOVI
PRITLIČJE

Tekst, napisan na pisalni stroj, umeščen v starinski okvir s svetilkami za fotografijo.

Delo izhaja iz umetnikovega prepričanja, da so prepiri in vojne zaradi vprašanja, katera vera je prava, odveč, saj je v raju zagotovo dovolj prostora za vse.

5 Zastava, 2016

MESTO
PRITLIČJE

Umetnik se nanaša na Žižka, ki je v enem od intervjujev govoril o *Direct Link* (direktni povezavi), perspektivi direktnega spajanja človeških možganov s stroji, tj. digitalnim oblakom. Brajnovič je prišel do zaključka, da je to eden od znakov, da je tehnologija v resnici premagala človeka. Da gre pri napovedanih kiborgih za ukinjanje subjektivnosti, humanosti, kot temu reče Žižek, in s tem človeštva. In da je Armageddon, zadnja bitka Nove Zaveze med dobrim in zlim pred poslednjo sodbo, neizbežen.

Brajnovič je v zadnjih petih letih Armageddon raziskoval, napovedoval, vizualiziral v več svojih delih. Ventilator v krajših intervalih zavalovi zastavo. Zastava je očetova; na rdečo tkanino je s sitotiskom odtisnil prvotno božje ime.

Umetnik z instalacijo inscenira začetek Armageddona.

6 Levica in desnica, 2019

CEHI, ŠOLSTVO
PRITLIČJE

V trenutku, ko je umetnik na boljšem trgu kupil stare usnjene čevlje, je dobil asociacijo na politično levico in desnico, kot dve nogi, čevlja istega vladarja. Umetnik ju vidi kot dva dela večje entitete, zato so ostre delitve na (politično) levico in desnico odveč. Za premik človeštva v boljšo družbo pa je potrebno sodelovanje obeh.

7 Mozart, 2016

CEHI, ŠOLSTVO
PRITLIČJE

Video, originalna beležka v zlatem okviru
23:57
Video: Igor Paulić

Video je nastal kot reakcija na beležko učenke osnovne šole v Italiji tik pred drugo svetovno vojno, ki jo je umetnik kupil na malem sejmu antikvitet v Trstu. Z otroško pisavo in pisanimi barvami ter risbami so zabeležene vsebine učnih ur tistega časa: glorifikacija kralja, Duceja, vodje fašističnega gibanja Benita Mussolinija, in cerkve, osvajanje Abesinije, Etiopije, fašistična kultura.

Video je nastal v sodelovanju z igralko Saro Alzetta, ki je kontinuirano, v enem zamahu prelistala in z nevtralnimi glasom prebrala celo beležnico. Obiskovalec je tako potisnjen v uvid, v nelagodno zavedanje nasprotja med teorijo in prakso. Izobraževalni sistem naj bi bil načeloma ideološko nevtralen, vendar je pogosto barvita ilustracija skrajnih ideologij.

8 Vse mize so polne ..., 2018

MUZEJSKA
DNEVNA SOBA
PRITLIČJE

Brajnović je dolgoletni redni obiskovalec sejmov starin, starinarnic in boljših sejmov, zbiratelj steklovine, keramike, razglednic, tekstilij, knjig, fotografij, pa tudi drugih manjših predmetov kulturne dediščine. Zbirka mu služi kot poriv, vir idej, kreativni arhiv, predmete pogosto uporabi kot elemente umetniških del.

V okviru serije *Vse mize so polne* gledamo predstavitev umetnika skozi materiale, ki ga trenutno zaposlujejo, idejo bodočega umetniškega dela. Razstavo v razstavi in življenjepis umetnika v enem.

9 Zgodovina umetnosti / Knjiga življenja, 2015

Delo sestavljata svinčen odlitek knjiga *Zgodovina umetnosti*, ki jo je kupil v antikvariatu v Beogradu in na peskano steklo s sitotiskom natisnjen tekst (s prozornim lakom) *Knjiga življenja*. Oba elementa tvorita celoto in ponazarjata odnos med dvema človekovima težnjama, med ambicijo, da se njegovo ime vpiše v zgodovino človeštva ali v duhovno, torej v božjo knjigo življenja.

MUZEJSKA
DNEVNA SOBA
PRITLIČJE

10 Večerja z umetnikom

Serija nejavnih dogodkov od 2010, Golo Brdo in različne lokacije Domačija par Strojari, Poljane nad Škofjo Loko, 24. 9. 2022
Foto: Janez Pelko

VISOŠKO POHIŠTVO
PRITLIČJE

Od 2010 Brajnovič pripravlja serijo dogodkov z naslovom *Večerja z umetnikom*. Prvotno (in tudi največkrat) v ateljeju na Golem Brdu pri Rovinjskem Selu v hrvaški Istri, ob delovnih ali prijateljskih obiskih kustosov, umetnikov, ki jim dodaja spreminjajoč se nabor kulturnikov, pa tudi vinarjev in ostalih njemu zanimivih ljudi. Od septembra 2010 pa v okviru svojih razstav po svetu občasno pripravlja tudi mobilno verzijo kot spremljajoči (interni) dogodek ob razstavi, pripravljen v stanovanju oz. zaprti galeriji. Tokrat je bila pripravljena v sodelovanju z Janezom Klobovesom, ljubiteljem in zbirateljem kulturne dediščine, na njegovi domačiji v Poljanah nad Škofjo Loko. Častljivo stavbo, nekoč strojarno njegovega dedka, v kateri tudi živi, s številnimi izjemnimi predmeti iz bližnje preteklosti ureja v prostorsko instalacijo, serijo malih razstav/postavitev starin, umetnin, vsakdanjih predmetov.

Na prvi pogled običajen kulinarčno-družabni dogodek je pravzaprav hepening v prostorski instalaciji, kjer je pomembno vse, od gostov, opreme do hrane in pijače.

Osnovna scenografija prostora, v katerem se večerja dogaja, je preprosta, a dodelana sestavljanica predmetov sodobne umetnosti in bivanjske dediščine. V ateljeju, osnovnem prizorišču serije, ki ga je sam zgradil, ima ves čas postavljeno spreminjajočo se retrospektivo svojih del, pa tudi številne predmete iz svoje bogate, nenehno rastoče etnološke/kulturnozgodovinske zbirke. Za scenografije mobilnih večerij s seboj prinese nabor starih posod, tkanin, celo luči in jih skupaj z izbranimi elementi v gostujočem prizorišču sestavi v prostorsko instalacijo, z osrednjo dolgo mizo z opremo: posodo, prti, priborom.

Umetnik vedno kuha sam, občasno ob pomoči žene, lokalnih sodelavcev in gostov. Hrana je pozorno izbrana, lokalna, sezonska, enostavna, naravno pridelana: siri, vino, olive, paradižniki. Ob gostovanju izbor, ki ga prinese s sabo, vkomponira v jedilnik, sicer sestavljen z lokalnimi poznavalci.

Njegov tudi v umetniški praksi ustaljen postopek »naredi sam«, DIY, je najdlje pripeljal pri vinu. Že leta prijateljuje in sodeluje z lokalnim vinarjem Marinkom Pavlovičem - Mako, ki je pred leti zasadil nov ekološki vinograd in začel z mikropridelavo biološkega vina. Tega se je v zadnjih letih lotil tudi umetnik in ga zdaj prideluje v butični seriji. Skrbi za tri dolgo zapuščene vinograde, ki so mu jih v zameno za redno vzdrževanje pustili obdelovati lastniki. Nekaj trt pa je nasadil tudi na Golem Brdu. Mikro količino vina, ki ga pridelava, porabi na večerjah oz. v svojih drugih projektih. Enega od njih, vinsko serijo Armageddon, je Brajnovič začel leta 2019, ko je na Golem Brdu pridelal prvih nekaj litrov vina. Končal jo bo s sedmo edicijo; na tokratni večerji je bila osrednji element postavitve Armageddon 3.0.

Za nekaj večerij je pripravil tudi posebne steklenice z nalepkami, sicer del projekta *Prijateljji*, ki je poklon prijateljem, velikanom hrvaške konceptualne umetnosti.

Večerja z umetnikom je živa manifestacija ideje, da se kulture med seboj vedno oplajajo in nadgrajujejo. Kulture v veliko pomenih besede: vizualne, gastronomske, etnološke, bivanjske ...

Večerja z umetnikom je posebna tudi zato, ker gre za najdaljši kontinuiran projekt, ki se skozi leta razvija, in zdi se, da Tomislav z leti večerjo spreminja v konkretno kompleksno manifestacijo vseh nivojev svoje umetniške prakse.

Za vsako večerjo ostane nekaj fotografij. Včasih je fotografija vključena v razstavo.

11 Ego Trip Noorderlicht, 2009

SREDNJEVEŠKA

UMETNOST

KLET

Video: Janet Biggs
5:21

Projekt/odprava Arktični krog se je v organizaciji fundacije The Farm iz New Yorka odvila oktobra 2009. Petnajst umetnikov, trije znanstveniki in ekipa (direktor fundacije, novinar in pet članov posadke) je petnajst dni plula po fjordih Svalbarda, približno 1.000 km od severnega pola. Stoletna lesena jadrnica je tako postala začasen inkubator za razmišljanje, raziskovanje in sodelovanje njenih skrbno izbranih potnikov. Surove razmere v fjordih arhipelaga, od koder ponavadi krenejo ekspedicije osvajanja daljnega severa, so narekovale način realiziranja umetniških projektov in izvajanja znanstvenih raziskav. V zunanjem prostoru so se zaradi mraza, nevarnih področij na ledu in divjih živali lahko gibali le organizirano v skupini. Tudi bivanje na stari leseni jadrnici, pravzaprav kulturni dediščini, je zahtevalo veliko prilagajanja in sodelovanja. Sploh umetniki, ki so na ladjo prišli že z izdelanimi koncepti umetniških del za izjemno priložnost v izjemnem okolju, so bili prisiljeni v sodelovanje z drugimi in skupno delo pri razvoju in izvedbi umetniških del med ekspedicijo.

Video *Ego Trip Noorderlicht*, posnet prav na tej ladji, je sicer del večletne serije *Ego Trip*, v kateri se umetnik ukvarja z vprašanjem človeškega ega. Serijo sestavljajo fotografije (in pričujoči video) umetnika v vedno isti obleki s »skrivnostno« osvetljenim obrazom na različnih koncih umetnostnega sveta (od New Yorka do Benetk), posnetih v specifični svetlobi, ko se dan preveša v večer. Obleko s samostojno razsvetljavo je skonstruiral sam.

Serija z inscenirano fotografijo z lučjo simbolno vizualizira sicer očem nevidni ego, ki po Tomislavovem prepričanju pogosto narobe usmerja človekove dejavnosti, zgolj sebično vase, ne pa k družbi, ki ji pripada. S serijo tako osvetljuje tisto, kar so nekateri člani arktične odprave prav tako nevidno odložili, ko so bili prisiljeni vnaprej zamišljene ambiciozne individualne umetniške projekte zamenjati za skupno grajenje skupnih.

12 Pohlep, hitrost, ogenj, zgodovina, 2009

ARHEOLOŠKA ZBIRKA

PRVO NADSTOPJE

Na eni od ekspedicij odprave Arktični krog, ki je ladjo lahko zapuščala le v skupini in z oboroženim spremstvom, je Brajnović pred zapuščenimi ostanki človeških naseljencev (večinoma iskalcev zlata), zaradi mraza zelo dobro ohranjenimi opomini na pohlep naše civilizacije (v tem primeru zapuščenem kamnolomu), naredil serijo intervencij, napisov v snegu, in jih fotografiral.

13 Slikarstvo ni umetnost, 2011

UMETNOSTNO-

ZGODOVINSKA

ZBIRKA

PRVO NADSTOPJE

S prstom pisan zapis z rdečo barvo na surovem lanenem platnu, tekst umetnika

Delo je reakcija na leta 2011 ustanovljeni prvi Bienale slikarstva v Zagrebu. Platno je skupaj s tekstom poslal na natečaj bienala. V tekstu utemeljuje, da je koncept bienala, ki deli medije na

sodobne in mrtve/nesodobne, v izhodišču napačen. Za Brajnovića ni nesodobnega medija, je le nesodoben umetnik. Sodobni umetnik ni sodoben zaradi uporabe določenega medija, slika je lahko sodobna, videoinstalacija pa zastarela. Sodobnost določa umetnikova ideja, ki jo izvede v tistem mediju, ki je zanj najprimernejši, pa naj bo to slika, video ali prostorska instalacija.

Ni bil izbran.

14 Armageddon, 2019

Vinsko serijo Armageddon je Brajnović začel leta 2019, ko je na Golem Brdu pridelal prvih nekaj litrov vina. Pričujoča steklenica je tretja, umetnik napoveduje, da bo steklenic sedem. Prve edicije je umetnik razstavil na razstavi v Slavonskem Brodu, bile so del performansa v Gradcu, ena je bila uporabljena kot del instalacije Večerje z umetnikom, pripravljene kot dogodek ob tej razstavi ter dokumentirane in vključene v to razstavo kot fotografija (št. 10).

Steklenica Armageddon, prototip 1.0 in 2.0, je postavljena skupaj z izborom praznih starih steklenic iz Brajnovićeve zbirke. Umetnik ilustrira svojo tezo, da je postmoderna pozicija, da ni ene resnice, pač pa skupek različnih narativov, teorij, zgodb in pogledov, napačna. Prepričan je, da je resnica obstaja, ne glede na to, ali jo (pre) poznamo ali ne. Vse steklenice so prazne, razen Armageddona.

Steklenica rdečega vina je direktna asociacija na bes, kri, seveda pa ima izjemno pomembno krščansko simboliko Kristusove žrtve.

15 L'artiste est un soldat dans les blés mûrs, 2015

Umetnik je vojak v zrelem žitu

22:26 min

Delo *Umetnik je vojak v zrelem žitu* je sestavljeno iz avdiozapisa in originalne grafike, na kateri je s sitotiskom odtisnjen tekst.

POLJEDELSTVO,
ŽIVINOREJA,
PREHRANA, PROMET
PRVO NADSTOPJE

ZBIRKA NOVEJŠE
ZGODOVINE
PRVO NADSTOPJE

Naslov izhaja iz provokativnega vprašanja, kakšna je razlika med umetniki in turisti, ki ga je leta 2009 umetnikom, udeležencem Arktične odprave, zastavil novinar Matt Holzman. Vprašanje je bilo za Tomislava sprožilec za razmišljanje o vlogi in dolžnostih umetnika, nekaj let kasneje pa se mu je med brskanjem v antikvariatu v Belgiji odgovor naenkrat pojavil pred očmi. Našel je namreč originalno grafiko v globokem tisku iz leta 1888, na kateri je prikazana bitka vojakov v zrelem žitu. Pod grafiko piše: *Les blés sont mûrs*, Žito je zrelo. S sitotiskom je na grafiko odtisnil tekst v francoščini: *L'artiste est un soldat dans les blés mûrs* (*Umetnik je vojak v zrelem žitu*), jo uokviril in skupaj z avdiodelom združil v novo delo z enakim naslovom.

Brajnović, pa tudi ostali udeleženci arktične odprave so čutili skorajda dolžnost, da morajo ustvariti dobro umetniško delo, da upravičijo svojo udeležbo na unikatnem, logistično zahtevnem, le za peščico izbrancev pripravljenem potovanju. Kar je v sebi kontradiktorno z bistvom umetnosti. Brajnović se ni počutil kot turist, pravzaprav niti ne kot umetnik na ekspediciji, pač pa bolj kot vojak na misiji v prekrasni naravi, ki je sploh ne zazna.

Delu je dodal še avdiozapis z naslovom *Vojak v zrelem žitu*, ki je bil 2015. narejen kot samostojno delo za oddajo *Slika od zvuka* na Tretjem kanalu hrvaškega nacionalnega radia, na katerem je bil 13. junija 2015 tudi predvajan. Sestavljen je iz zvočnih zapisov iz umetnikovega osebnega arhiva ter njegovih tekstov in kratkih objav na Facebooku skozi daljše časovno obdobje, ki jih bereta profesionalna spikerja. Bolj poetične bere spikerka, bolj filozofske spiker. Njuna vrhunška dikcija in »radijski« glas iz poročil dajeta delu dodatno resnost in prepričljivost. Med branimi teksti se nizajo razni zvočni zapisi, melodije z digitaliziranih plošč, posnetki zgodovinskih političnih govorov in glasba iz časov in spominov umetnikovega otroštva.

Delo tako govori o odgovornosti in nalogah umetnika danes, o pomenu umetnosti v širšem družbenem kontekstu, o umetnosti kot načinu razmišljanja. In o mentalni poziciji vojaka – umetnika, ki je na pomembni misiji sredi krasne narave, zrelega žita, ki ga ne bo nihče požel. Celota se bere kot obupavanje in žalost zaradi zgodovinske nemoči in neuspeha človeka.

16 Kožarevo zlato*, 1998

ZBIRKA NOVEJŠE

ZGODOVINE

PRVO NADSTOPJE

Leta 1998 je Ivan Kožarić, eden najpomembnejših sodobnih hrvaških kiparjev, naredil kip Franja Tuđmana, hrvaškega generala, zgodovinarja in prvega predsednika Republike Hrvaške po razpadu Jugoslavije med leti 1990 do smrti leta 1999.

Brajnović je v busti predsednika iskal za Kožarićevo delo značilno subverzivnost, a je ni našel.

Nasprotje med Kožarićevo večdesetletno umetniško prakso, v kateri je pogosto kritično obdeloval/reflektiral strukture moči in slavnino portretnim kipom avtokratskega hrvaškega predsednika, ga je zmotilo.

Brajnović je reagiral z delom, za katerega je v časopisu objavljeno reprodukcijo kipa s sitotiskom z zlato barvo natisnil na zlato podlago. Delo je referenca na Kožarićevo znamenito serijo zlatih del, ko je leta 1971 v svojem ateljeju na Medulićevi ulici 12 v Zagrebu pobarval v zlato vse predmete, tako umetniške kot neumetniške.

Brajnović je uporabil časopisno fotografijo z vidnimi tiskarskimi rastrji in slabšo ločljivostjo ter naredil tri identične kopije, ki jih razstavlja kot triptih. Tako je hotel pozornost s forme/podobe (originalne kiparske buste) speljati na vsebino. Zlato ima v Brajnovićevem delu namreč temen sijaj, saj po njegovem označuje pomen, ki ga je ugled dobrega umetnika z izdelavo kipa dal problematičnemu portretirancu, avtoritarnemu populističnemu politiku. Vrednost, tudi umetniška, ni absolutna, ničvredno lahko postane umetnost in umetnost ničvredna.

*Naslov *Kožarevo zlato* je neprevedljiva besedna igra, zato smo ga pustili v originalu. Je mala parodija na Kožarića s prirejeno verzijo njegovega priimka, ki aludira na znamenito knjigo *Zlatarovo zlato* (Zlatarjevo zlato) Avgusta Šenoae.

Loški
muzej

Kolofon razstave:
Tomislav Brajnovič
UMETNIK ŽIVI MUZEJ

28. 9. – 31. 8. 2023
Loški muzej Škofja Loka

Kustosinja: Saša Nabergoj
Oblikovanje: Luka Kravanja
Tehnična ekipa: Gregor Bečan, Vida Grah, Boris Krajnc